

ПУТ ДО ХРАМА: СЛИКА АЗИЈЕ У ПУТОПИСИМА МИОДРАГА ПАВЛОВИЋА

Сажетак

Записи песника Миодрага Павловића о путовањима по Кини и Индији узбудљива су сведочанства о сусрету са оријенталним цивилизацијама, религијама и обичајима. *Путни записи из Кине* (1982) и *Индија: Путеви до храма* (1991) садрже вредне информације о историји и култури ових земаља. У исти мах, Павловић је пажљиви посматрач свакодневног живота људи у градовима. Ипак, аутора највише интересује религија и духовност азијских народа. Зато живописно и надахнуто описује архитектуру храмова и пејзаже у којима се они налазе. Азија је величанствена тајна коју аутор доживљава као духовно откриће. Ови путописи вредни су и због свог стила који је у исти мах лирски, есејистички и рефлексиван.

Кључне речи: путопис, Миодраг Павловић, Кина, Индија, култура, историја, религија, храм.

Проучавајући различите аспекте културног живота у Европи на прелазу из XIX у XX век француски аутор Жак Дига посебну пажњу посвећује утицајима оријенталних култура на формирање модерне уметности. Најизразитији су јапански утицаји, препознатљиви у сликарству једног Ван Гога, Писароа или Манеа, али и у романима тада популарног Пјера Лотија или операма Пјетра Маскањија. У Лондону се 1882. објављују преводи индијских балада песникиње Туру Дут што је био увод у интензивну рецепцију поезије Рабиндраната Тагоре која

* Филолошки факултет, Студентски трг 3, 11000 Београд
redjab11@yahoo.com

1 Назив пројекта: Самена поетичких парадигми у српској књижевности 20. века: национални и европски контекст. Евиденциони број пројекта: ON-178016.

ће убрзо уследити. Коначно, и кинеска култура оставља дубок утисак на Европљане, поготову након појаве поетске репортаже о кинеском друштву *Познавање Истока* Пола Клодела у којој су одјекивале „тајанствене резонанце живота у Азији“ (Дига 2007: 197).

На прелазу векова Индија, Кина и Јапан постају важна одређишта српских путника и књижевника. Међу тим, данас (полу)заборављеним, именима вреди се сетити Милана Јовановића лекара, академика и књижевника који је због честих путовања на броду, као лекар бечке компније „Лојд“, назван Морски. Своје доживљаје из Калкуте, Сингапура, Хонгконга и Пекинга описао је у књизи *Тамо тамо по Истоку* у два тома (1894. и 1895). Миодраг Рајчевић, први српски светски путник, као дописник *Малог журнала* обишао је око седамдесет земаља у периоду од 1910. до 1930. и о томе оставио неколико књига, међу њима и *На Далеком истоку*. Исте, 1930. године објављен је и путопис *Кроз Кину* лекара и књижевника Милутина Велимировића који осам година касније пише књигу *По Јапану и Монголији*. Значајна српска списатељица Јелена Димитријевић ауторка је *Писама из Индије* (1928) у којима је, између осталог, описала и посету нобеловцу Рабиндранату Тагори, који је две године раније боравио у Београду. Опчињеност егзотичним културама изразита је у српској и европској авангарди и многи уметници током друге и треће деценије прошлога века налазе инспирацију у књижевности, филозофији и религији Далеког истока. Међу њима је и Милош Црњански. Иако никада није путовао тамо, Црњански, махом на основу енглеских и немачких превода, саставља *Антологију кинеске лирике* (1923) а потом и *Песме старог Јапана* (1928), вероватно и под утицајем избора кинеске поезије *Китај* Езре Паунда из 1915. Неспорно је да суматраизам као песничка вера у дубљи космички склад и смисао, много дугује далекоисточној поезији и филозофији. У поговору *Антологији кинеске лирике* Црњански истиче да су „прастаре слике, мисли, утицаји и везе духа, у свом вечитом кружењу, кроз живот, могле стићи и до нас“ (Црњански 1923: 95). У том тексту он, први код нас, скреће пажњу на огромни утицај кинеске и јапанске културе на европски уметност почетком прошлог столећа. „Јапански, још више кинески лиризам, имао је огромног по мом мишљењу, утицаја,

непримећеним странпутицама, у задње доба, на европски (као и индокинеска скулптура на најновију европску скулптуру, особито Париза и Лондона) а код нас је потпуно непознат“ (Исто). Те везе опстаће све до савременог доба, поготову у српској поезији – од малог круга кинеских песма у збирци *Рез* (1980) Васка Попе, потом књиге хаику поезије *Мирис озона* (1990) Десанке Максимовић, *Кинеске приче* (1995) Стевана Раичковића до путописа Љубомира Симовића *Кина: читање спаљених књига* (2006). Током осамдесетих година култни статус међу читаоцима добила су прозна остварења Стевана Пешића *Тибетанци* и *Катманду* а у новије време објављен је и *Дневник из Индије* утемљивача индиологије у нашој средини професора Светозара Петровића. На почетку новог века откривамо и неке заборављене писце и књиге, међу њима и грофа и дипломату Саву Владиславића (1668–1738), једног од најзначајнијих Срба свога доба, аутора обимног списка познатог као *Тајна информација о снази и стању кинеске државе* који је написан 1731. за потребе руског двора. С правом упоређена са познатим путописом Марка Паола *Il Milione*, ова књига је од 2011. године, у преводу Владимира Давидовића и са коментарима Радослава Пушића, доступна нашој стручној јавности.

Међу савременим српским књижевницима, ипак, издваја се један аутор у чијем делу су културе и религије Азије оставиле најдубљи траг. У питању је песник, есејиста и романописац Миодраг Павловић (1928–2014). У жанровски и тематски богатом опусу овог аутора истрајава поетички осмишљена потреба за целовитошћу, за прибирањем и сажимањем разноликих духовних искустава. Тај напор да се успостави целовитост исказа и визије, Павловић је почео најпре у поезији остваривши вероватно најкрупнији и најамбициознији подухват у модерном српском песништву: да се од античких и библијских времена до почетка трећег миленијума прати континуитет људске културе у историјским превирањима. Истрајавајуће, готово религиозно убеђење да језичко изражавање, схваћено у најширем смислу, представља једину човекову наду да остави знак свог постојања у временима криза и преврата, ратова и стално тињајуће историјске пропасти, било је творачко језгро поезије Миодрага Павловића. Лирско трагање за антрополошким идентитетом, покушај, некада и са-

моироничан, да се увек изнова проговори о *ставарима основним* (како се и зове један циклус из збирке *Рајске изреке*, 2007.) водило је Павловића ка посвећеној запитаности над сваким трагом људског постојања – митовима, религијама, филозофским концепцијама, храмовима, биткама, градовима, гробљима. Разумљиво је онда да та запитаност – из које је произашла поменута потреба за прибирањем мита, историје, религије и језика, што је у исти мах значило и сталну одбрану смисла и достојанства самог стваралачког чина – није могла остати у границама једног, песничког, односно стиховног медија. Нашла је свој израз и у Павловићевој есејистици, путопису, приповеци, аутобиографској и документарној прози и коначно, у романима.

Међу Павловићевом путописном прозом за нашу тему занимљива су два текста која су изузетни уметнички репрезенти интересовања српске књижевности за културе Азије. „Путни записи из Кине“ објављени су најпре у посебном тематском броју нишког часописа *Градина* из 1982. године који је под насловом „Кина – око на путу“ приредио Павловић са сарадницима, преводиоцима Љиљаном Ђуровић¹, Зораном Јеремићем и Надом Саратлић. Други текст, „Путеви до храма: путни записи и цртежи из Индије“ објављен је 1991. Оба путописа наћи ће место у Павловићевој књизи *Далека предворја* (1999) где им се придружила и поетска проза „Отварају се хиландарске двери“ настала 1997. Тиме је јасно успостављена једна, у позном стваралаштву Модрага Павловића важна духовна вертикала – од Кине и Индије, односно од будизма и хиндуизма до православног Хиланадра. Индикативни су и наслови Павловићевих записа. Метонимија „око на путу“ на само да је изванредо песничко одређење саме суштине путописа и путовања него је и у директној вези са ауторовим доживљајем Кине и поготову њеног кључног, традиционалног знамења – писма. У Кини све почива на знацима па ће Павловић, описујући изглед и простирање Кинеског зида записати и ово: „Делови зида које сам видео били су од фино тесаног камена, са елегантним завијуцима, естетски израчунатим нагибима, брижљиво

1 Данас ову Павловићеву сарадницу у превођењу кинеских текстова знамо као др Љиљану Марковић, професорку Филолошког факултет у Београду и најзначајнијег српског јапанолога.

уклопљеним у синтаксу *брдовите околине*“ (Павловић 1999: 40, подвлачење је наше). Даље, азијски, поготову индијски, храмови, величанствени и за једног Европљанина савим необични, биће оно што посебно привлачи Павловићеву пажњу, као спој архитектонске вештине и религиозне духовност. У тим сакралним просторима аутор доживљава епифанијско искуство – духовно, религиозно и песничко откровење. У том смислу, „далека предворја“ Азије за Миодрага Павловића су колевка европске духовности, слично као што је за Растка Петровића Африка била онај прадавни, изгубљени рај. Путовање у Азију је попут враћања у неки прошли живот, како појединца тако и читаве европске цивилизације. „Човека привлачи да иде тамо где му се чини да је некада, једном био срећан, чист, узвишен“, записује Павловић, развијући и једну осебну херменеутику сопства која почива на могућности да се спознајом другог постепено стиже до спознаје себе: „У религиозном понашању других народа мислим да ћу боље да разазнам природу религиозног феномена“ (Павловић 1999:106). Зато су путовања за Миодрага Павловића била подухвати културолошких и антрополошких истраживања али исто тако и извори песничких доживљаја и уметничких надахнућа. У његовим путописима сустичу се документарно, дневничко, лирско и есејистичко. Препознатљив стил, у прелету информативног и метафоричног, фокусиран је на друштвени и интимни живот азијског човека, на књижевност, уметност и религију Далеког истока.

Важан је историјски и политички тренутак када Павловић борави у Кини, септембра 1979. године. То је време интензивног отопљавања односа између Кине и Југославије након смрти Мао Цедуга за време чије владавине, посебно у доба културне револуције, су ти политички односи били на најнижем нивоу. Годину дана након Маове смрти Тито 1977. посећује Кину а августа 1978. вођа кинеских комуниста Хуа Гуофенг (кога ће на лидерској позицији убрзо сменити Денг Сјаопинг) долази у узвратну посету Југославији и тада је проглашен за почасног грађанина Београда. Колико је обнављање добрих односа са азијских дивом за социјалитичку Југославију било важно, сведочи и обимна монографија коју је 1978. у Загребу објавио Иво Драгичевић, детаљно упознајући тадашње читаоце са свим аспектима кинеског друштва и,

нарочито, привреде. Наслов те књиге, *Кина: између сиромаштва и индустријског развоја*, сасвим јасно одређује оно што се у тих година у Кини дешава и што ће бити важан утисак Павловићевог путописа. То је напор једног огромног народа да се трансформише у развијено индустријско друштво, покушавајући при томе да оствари синтезу неких традиционалних, миленијумима старих обичаја и вредности и, са друге стране, одговора на изазове савременог доба.

По многим аспектима, поготову онима који се тичу привредног развоја, Кина о којој пише Миодраг Павловића крајем седамдесетих година прошлога века, савим је другачија од економског дива кога знамо у овом столећу. Рецимо, аутор наводи чињенице да у то доба највећи део Кинеза живи на селу и да је то претежно пољопривредна земља. У истом поглављу је и опис једне кинеске апотеке у којој на старинским полицама леже траве, корење, чак и ирвасови рогови исечени на танке кришке. Иако познају и цене европску медицину, стандардних лекова одређеног дејства готово да нема. Кинези радије узимају „средства која дају додатну снагу, окрепљују, подмлађују“ (Павловић 1999: 44). Данас су кинески возови међу најбржима на свету, али тада, на путовању од Пекинга до једног градића удаљеног триста осамдесет километара, путник ће провести читаву ноћ. Међутим, оно што је свакако остало исто до данас то су огромне размере градова, улица или грађевина. „Човек мора да говори овде у милионима, као Марко Поло“ (Павловић 1999: 15). Доживљај мноштва, величине, припадања огромној моћној реци, „етничкој плазми“, одређујући је за Павловићево разумевање Кинеза и њихове специфичности у односу на друге народе. Даље, он недвосмислено види да је пред његовим очима држава и друштво који почињу интензивно да се мењају и модернизују. Заправо, константа кинеског постојања током историје увек је била ефикасност. Њен највећи симбол из прошлих векова управо је Кинески зид који потврђује да је „ефикасност била у души и свести, у знању да се може повући једна јасна црта према хаотичном, непознатом и изненађујућем“ (Павловић 1999: 40). И на измаку двадесетог века та ефикасност функционисања друштвене заједнице задобија нови облик.

Ипак, оно што нашег књижевника на првом месту интересује је оно универзално, архетипско, што корене има у традицији, миту,

веровањима а опстало је и у двадесетовековној Кини. Павловић то најпре уочава у нечему што је само на први поглед мање важно или рутиско, а заправо је међу суштинским стварима за разумевање обичаја и идентитета једног народа и културе. Реч је о питањима кухиње и обедовања – од тога зашто у Кини обед почиње ритуалним испијањем чаја до тога какав је смисао штапиће или зашто на трпези нема ножа. Управо поводом кинеске кухиње у којој се некада не разликује да ли је храна пресна или кувана, Миодраг Павловић изриче једну врло важну антрополошку оцену: „У високим цивилизацијама као што је кинеска, грубе поларизације се изгледа бришу и претварају у нијансе и преливе, и заправо ту човек налази и дефинише себе у мноштву могућности са којима у исти мах пристаје и успева да живи“ (Павловић 1999:19).

Поред низа проницљивих запажања која се тичу културе свакодневног живота, Павловић, очекивано, највише пажње поклања кинеској митологији и уметности: сликарству, архитектури, опери и, коначно, поезији. Поменути тематски број часописа *Градац* био је највећим делом заправо антологија поетских текстова, од кинеских митова о стварању света и потопу, затим древних народних песама, избора из таоистичке поезије до лирике двадесетог века, што је све праћено ликовним прилозима у форми старих орнамената. У књизи *Далека предворја* готови сви ти текстови ће изостати али ће зато Павловићеви путописни записи бити вишеструко проширени, између осталог и есејистичким запажањима и тумачењима кинеске уметности. Бавећи се мотивима кинеске митологије, Павловић настоји да докаже постојање универзалног антрополошког круга јер очевидна је сличност, рецимо, старих кинеских прича о потопу са старозаветним предањима. У кинеским митовима јављају се фигура Велике Мајке Земље или мотив свете свадбе (хјерогамије) који су познати у древним фолклорним слојевима свих европских и афричких народа. Фрагменти посвећени сликарству занимљиви су зато што су то једини делови овог путописа који отварају питања односа уметности и идеологије, уводећи за тренутак политички контекст краја седамдесетих година. Наиме, Павловићу је познато сликраство из доба Мао Цедунга, када је на платнима доминирала соцреалистичка

иконогарифија са вођом револуције у центру. Међутим, након Маове смрти сви сликају природу и традиционалне теме и тако се (не) очекивано враћају искуству старог кинеског сликарства па се чини да „континуитети никада нису били прекинути“ (Павловић 1999: 69). Вреднујући кинеске ликовне уметности Павловић изриче оцену да су „Кинези, поред старих Грка, народ са најјаче израженим смислом за лепоту“ (Павловић 1999:71). Наравно, једног песника који је у улози путописца, ипак највише занима кинеска поезија у којој налази снажан утицај калиграфије јер сви њихови песници, од старине до новог доба, били су и калиграфи. Преведене на европске језике њихове песме делују једноставно, готово наивно. Међутим, то је она загонетна и очаравајућа једноставност у којој је свака реч пажљиво одмерена и „уклопљена у односе космичких сила“ (Павловић 1999: 49). Калиграф, а уз то и фолклориста, је и песник Чи Лиен Сју кога Павловић упознаје у Шангају а у чијим стиховима кроз слике савременог света проговара древно искуство, јер:

„Колико ствари је
у прошлој историји
само кад је неко
отвореног срца

да може чути њихов глас.“ (Павловић 1999: 75)

У избору из кинеске поезије у часопису *Градац* Павловић је издвигнуо— неколико аутора који су стварали у међуратном периоду: Ху Ше, Занг Ке Ђиа и Дан Ванг Су. Њихове песме, иако дугују нешто и кинеској тардицији, ближе су европској поезији тога доба, поготову француском симболизму, тематизујући позицију човека у модерном граду, усамљеност, љубав и, наравно, природу.

У завршном фрагменту Павловићев путописни дневник из домена докуметарног потпуно прелази у просторе имагинације. Доживљај Кине завршава се сном у којем аутор себе види у белим хаљинама на врху црне планине. Након буђења он схвата да је путовање које је окончао, једно од оних величанствених и мистичних животних искустава који суштински мењају човека, отварајући му нове хоризонте духовности, нове спознаје, које, можда, већ и постоје у нама самима, дубоко скривене у ономе што више није индивидуално него колективно несвесно.

Кроз Кину, као и кроз Индију, ерудита Миодраг Павловић путује као својеврсна „путујућа библиотека“, реферишући на многе ауторе и књиге. Путописи су, заправо, увек били кретање не само кроз простор неко и кроз време, потом кроз књиге, текстове, језике и знакове. Занимљива су, у том смислу, Павловићева есејистичка разматрања и полемике са Шелинговим и Хегеловим ставовима који су негирали постојање кинеске митологије али и позивање на велике поштоваоце и заљубљенике у кинеску културу, попут Езре Паунда и Пола Клодела. Промишљајући тај однос према минулим временима и њиховим живим траговима, Павловић се упушта у, за његову прозу карактеристичан, есејистички и аутопоетички дискурс о смислу прошлости и могућностима да је схватимо:

„Лако ми је поверовати да су све наше представе о прошлости – варке и привиђења, али опет, колико осиромашења без њих! Данас ми се то допуњавање видика представама о нечему што је већ било чини не неопходно, него неминовно. И то стално јачање и освежавање памћења кад је већ једном почело, не може се више зауставити, без обзира на то колико је скупо, колико нас кошта времена и животне снаге. Па и без обзира на то колико ми морали да читамо сву прошлост поред и мимо ње саме.“ (Павловић 1999: 84)

Неколико година након боравка у Кини, Миодраг Павловић посетиће Индију, марта и априла 1982. године, што ће такође забележити у облику путописног дневника али за разлику од записи из Кине, у овим ће песничке визије и атрополошка есејистика сасвим потиснути оно документарно и фактографско. Ипак, на почетку своје индијске авантуре Павловић даје јасне оквире политичког стања у тој земљи које је тада у знаку немира, протеста, штрајкова и политичких убистава што ће, како то знамо данас, довести до атентата на Индиру Ганди октобра 1984. Управо као контраст тој суморној стварности Њу Делхија аутор има жељу да потражи духовни мир у будистичким и хиндуистичким храмовима. Док се шета улицама града, чини му се „да ту човека насред улице хвата клаустрофобија, осећање да ће бити затворен, пригушен, да неће моћи да се искобеља из бујице рикши, бицикла, пролазника и кочија, бујице што тече право, и коју нико не напушта“ (Павловић 1999: 103). Призори такве стварности у

приповедачевој свести призивају слике апокалипсе, врло значајног мотива у Павловићевој поезији осамдесетих година. Спас он налази у откривању сакралног времена и простора индијских храмова што води до постепеног уобличења визије Индије као замље у којој сви путеви воде до храма. Ово особено духовно и књижевно искуство нашло је израз и у поетском стилу овог путописа, у особеном ритму приповедања које нас структуром реченице полако води од гужве и немира на улицама града до тишине храмова, мира природе и скромног живота индијских села. Путописцу, странцу који долази из Европе, чини се као да се вратио у своју духовну прапостојбину. „Ја не могу да се одвојим, како да сам се у овом селу родио“, узвикнуће аутор док се налази у једном сеоцету у близини великог храма.

Обилазећи сакралне просторе Индије Миодраг Павловић наћи ће се у стању које ће назвати зачараношћу. То је оно стање у којем је некада давно био сваки човек, када су ритуали, молитва, мантра и бог били једина истина о свету а појединац био једно са универзумом. Аутор не само да посматра него се готово стапа са простором храма у којима бораве и дозивају се богови чија је „величанственост и узвишеност изнад свих других богова познатих човечанству, осим, можда, са изузетком старог Египта“ (Павловић 1999: 99). Развијени су и живописни описи храмова, рецимо хиндуистичког у Канчипураму, са величанственом кулом пирамидалног облика и фризовима кипова који идући у висину постају све мањи, док се не заврше последњим фризом што попут круне лебди над простором. Опчињен њиховом архитектуром, симболиком и уклопљеношћу у пејзаже, путописац их доживљава као жива бића, као тела која се заносно увијају, плешу, лебде између земље и неба. Пред храмовима у Каџурахи аутор ће нехотице почети да казује стихове Лаза Костића „опрости, мајко света, опрости..“ схватајућу у том тренутку да је модерном човеку суштински потребна молитва за опроштај од сваке недостојности.

Индија се није ујединила у једном језику колико у поштовању неколико хиндуистичких богова, пре свега Вишнуа и Шиве. Павловић међутим открива читав низ малих светилишта посвећених локалним богињама. Има ту и хришћанских цркава, попут оне у Канчипураму, посвећене аспостолу Томи које је проповедао у Индији и ту доживео

мученичку смрт, чему је наш Гаврил Стефановић Венцловић посветио једну своју легенду. Али Павловићу је интригантнија могућа веза између хиднизма, тачније бакти-покрета, и хришћанства. Овај покрет, чије су присталице поезијом изражавали интимну љубав и чежњу према богу, могао је оставити великог трага на рано хришћанство. „Мислим да је тај бакти-покрет допро до источног Медитерана и да је дао ону искру од које је настало хришћанство, у први мах религија љубавног односа са богом. Тај покрет је утицао и на исламске мистике, као и на Франциска из Асизија, Катарину из Сијене, Јована од Крста“ (Павловић 1999: 174–175).

Док је укупни доживљај Кине резултирао есејистичким промишљањем могућности да се спозна прошлост и њен смисао, утисак Индије можда је најбоље изражен поетском спознајом молитве у једној дугој, ритмички компонованој реченици која најбоље репрезентује лиризацију Павловићеве путописне прозе о Индији:

„Молитве се утквају у светлост и жеља за прочишћењем се остварује од сунчеве светлости, звезданих трагова, од речне воде што се преображава, од сваке правилно изговорене химничне речи, од мисли која се радује као птица што се буди из ноћног сна и стреса са својих крила мрак у нади да ће остати перваз росних капи у којима се зора прелама у раскош и обећање духовног краљевства.“ (Павловић 1999: 207)

Оплемењен таквим религиозним и песничким откровењем Павловић ће наставити своја путовања на којима ће му се, крајем осамдесетих година, Света гора и манастир Хиландар указати као нови простори спознаје сопства, историје и поезије. У контексту испитивања веза и односа српске и азијских култура његови путописи о Кини и Индији указују се не само као значајни прилози познавању духовног профила ових земаља него и као изузетна књижевна остварења.

Литература

- Гвозден, Владимир (2011). *Српска путописна култура (1914–1940)*. Београд: Службени гласник.
- Дига, Жак (2007). *Културни живот у Европи на прелазу из 19. у 20. век*. Београд: Клио.
- Павловић, Миодраг (1982). *Кина – око на путу*. Ниш: Градина.
- Павловић, Миодраг (1999). *Далека предворја*. Београд: Просвета.
- Пушић, Радослав (2012). *Птица у сунцу: основи кинеске цивилизације*. Београд: Чигоја штампа.
- Пушић, Радослав (2015). *Космичка шара: о лепом у филозофији старе Кине*. Београд: Чигоја штампа.
- Црњански, Милош (1923). *Антологија кинеске лирике*. Београд: Напредак.

Predrag Petrović

THE ROAD TO THE TEMPLE: THE IMAGE OF ASIA IN THE TRAVEL WRITINGS OF MIODRAG PAVLOVIĆ

Summary

The writings of Miodrag Pavlović about travels across China and India are exciting testimonies of meeting with Oriental civilizations, religions and customs. Travel writings *China: An Eye on the Road* (1982) and *India: Roads to the Temple* (1991) contain valuable information about history and culture of these countries. At the same time, Pavlović is a watchful observer of everyday life in the cities. However, the author is most interested in the religion and spirituality of Asian nations. Miodrag Pavlović accurately and inspiration describes the architecture of the temples and the landscape in which they are. Asia is a magnificent secret that the author perceives as a spiritual discovery. These travel writings are also valuable for their style, which is at the same time lyrical, essayistic and reflexive.

Key words: Miodrag Pavlović, China, India, culture, history, religion, temple, travel writing.